C/2024/6880

28.11.2024.

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora

Sveobuhvatna strategija za biološku raznolikost na konferenciji COP16: udruživanje svih sektora radi zajedničkog cilja

(samoinicijativno mišljenje)

(C/2024/6880)

Izvjestitelj: **Arnaud SCHWARTZ**

Savjetnik/ica: Alexandros KASSAPIS (za izvjestitelja)

Odluka Plenarne skupštine:	18.1.2024.
Pravna osnova:	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za poljoprivredu, ruralni razvoj i zaštitu okoliša
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	3.9.2024.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	19.9.2024.
Plenarno zasjedanje br.:	590
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	158/2/7

1. Zaključci i preporuke

1.1. Uoči 16. sastanka Konferencije stranaka Konvencije UN-a o biološkoj raznolikosti (UN CBD COP 16) EGSO želi napomenuti:

1.2. Biološka raznolikost rezervoar je genetske raznolikosti, najvažnijeg aspekta prirodnog kapitala koje je čovječanstvo naslijedilo od majke prirode. Ona je preduvjet dugoročne sigurnosti opskrbe hranom i održivog gospodarskog blagostanja. Opstanak i blagostanje čovječanstva ovisit će o našoj sposobnosti suradnje i poštovanja ograničenja planeta. EU ima ključnu ulogu u izbjegavanju uvoza i izvoza okolišno i socijalno neodržive hrane, proizvoda i tehnologija, kako unutar tako i izvan granica EU-a, i to prije svega zahvaljujući svom zakonodavstvu i trgovinskim sporazumima.

1.3. Da bi bile djelotvornije, politike za poticanje bioraznolikosti moraju u svim sektorima postati usklađenije i sveobuhvatnije, bolje integrirane u programe za klimu, okoliš i sigurnost opskrbe hranom na europskoj i globalnoj razini, obuhvaćati okolišnu, ali i socijalnu i gospodarsku dimenziju i imati osiguranu nužnu financijsku potporu.

1.4. Inovativno i djelotvorno javno, privatno i kombinirano financiranje za najbitnije i ponekad ranjive dionike (uključujući male poljoprivrednike i ribare, autohtono stanovništvo itd.), globalna financijska struktura sa standardiziranim mehanizmom izvješćivanja i novim mjerilima koji se temelje na poštovanju ograničenja planeta, preusmjeravanje ulaganja prema niskougljičnim i otpornim gospodarstvima i uspješnim ekosustavima, kao i EU-ova potpora zemljama globalnog juga u zaštiti bioraznolikosti, nikad nisu bili potrebniji.

1.5. Da bi se nagradile usluge bioraznolikosti i na pravedan način kompenzirali financijski gubici koje korisnici zemljišta mogu pretrpjeti u nastojanjima da osiguraju veću bioraznolikost, treba osigurati namjenska sredstva, uspostaviti tijelo koje određuje globalne standarde i nadzire integritet i transparentnost financijskih instrumenata za bioraznolikost i prestati ulagati u subvencije koje štete okolišu. To će dugoročno dovesti do održivije, otpornije i zdravije proizvodnje.

1.6. Zdravlje ekosustavâ, životinja i ljudi međusobno je povezano jer je riječ o dijelovima istog prirodnog ekosustava. Stoga u Europi treba razviti pristup zasnovan na načelu „jedno zdravlje”.

1.7. U oporavku od trenutačne krize okolišne i klimatske politike ne treba smatrati opterećenjem, već dijelom nužnih dugoročnih rješenja za budućnost. Snažnija diplomacija u području klime i bioraznolikosti isto je tako ključna za jačanje međunarodne suradnje i zajednički uspjeh u podržavanju naših ekosustava, gospodarstava i društava.

1.8. Ako želi bioraznolikost uključiti u sva područja i utvrditi klimatske mjere koje pozitivno utječu na prirodu, EU treba primijeniti integrirani višerazinski i višedionički pristup obilježen znanstvenim istraživanjem, razvojem politika, uključivanjem dionika i kampanjama za senzibilizaciju javnosti.

1.9. Provedba međunarodnih sporazuma, poput sporazuma o klimi i bioraznolikosti, na svim će razinama zahtijevati uključiviji višedionički model upravljanja koji podrazumijeva sustavno, deliberativno ([1]), rano i dosljedno sudjelovanje građana i organizacija civilnog društva, javnosti (uključujući mlade), privatnog sektora i akademske zajednice, pri čemu treba osigurati najdjelotvornije mehanizme odgovornosti i pravedan pristup pravosuđu i podacima. Za zaštitu biološke raznolikosti bit će potrebna i konsolidacija socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja, kao i jasno sudjelovanje socijalnih partnera.

1.10. Naposljetku, EGSO izražava zabrinutost zbog toga što se u novim političkim smjernicama Komisije ne spominju ciljevi održivog razvoja i ponovno poziva na to da se osmisli integrirana, cjelovita strategija s ambicioznim dugoročnim ciljevima i planovima, odnosno program održivog razvoja EU-a do 2050., kako bi se zajamčila ekonomija dobrobiti u kojoj se poštuju ograničenja planeta. Umjesto da se ciljevima bavi pojedinačno, EU treba usvojiti sustavan međusektorski pristup utemeljen na predviđanjima kako bi smanjio složenost, a povećao učinkovitost svojih politika. ([2])

1.11. U tome bi moglo pomoći uspostavljanje funkcije povjerenika za buduće generacije koji bi bio odgovoran za promicanje dalekosežnog, cjelovitog i sustavnog načina razmišljanja, utemeljenog ne samo na BDP-u, već i na pokazateljima dobrobiti i bioraznolikosti, koje postavlja u središte. Stoga EGSO poziva Europski parlament, Vijeće EU-a i Europsku komisiju da donesu međuinstitucijsku izjavu kojom bi se uspostavio čvrst okvir koji jamči zaštitu i unapređuje prava budućih generacija. Stoga bi Komisija trebala osnovati ured izvršnog potpredsjednika za buduće generacije.

2. **Kontekst**

2.1. U kontekstu aktualne trostruke planetarne krize (klimatske promjene, onečišćenje i gubitak bioraznolikosti) postaje sve hitnije preispitati naš odnos s prirodom te zaštititi i prema potrebi obnoviti prirodne ekosustave o kojima ovise ljudi i većina njihovih gospodarskih aktivnosti, uključujući poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo. Procjenjuje se da više od 50 % svjetskog BDP-a ovisi o prirodi ([3]), a oko 40 % radnih mjesta na globalnoj razini izravno ovisi o zdravim ekosustavima ([4]).

([1]) Deliberativno sudjelovanje proizlazi iz teorije deliberativne demokracije i vjerovanja da političke odluke trebaju biti rezultat otvorene diskusije i rasprave među građanima. *Examples of deliberative participation* (Primjeri deliberativnog sudjelovanja), mreža SALTO.

([2]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „EU i Program održivog razvoja do 2030.: jačanje provedbe ciljeva održivog razvoja” (SL C, C/2024/876, 6.2.2024., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/876/oj?locale=hr).

([3]) *Study for a methodological framework and assessment of potential financial risks associated with biodiversity loss and ecosystem degradation* (Studija za potrebe metodološkog okvira i procjena potencijalnih financijskih rizika povezanih s gubitkom biološke raznolikosti i propadanjem ekosustava), Europska komisija.

([4]) *World Employment and Social Outlook 2018* (Izgledi za zapošljavanje i socijalni izgledi u 2018.), Međuranordna organizacija rada (MOR).

2.2. EGSO naglašava da su tropske šume važne za globalnu bioraznolikost, ali napominje da su za otpornu proizvodnju hrane jednako važne i biološka raznolikost vodnih sustava i tala i agrobiološka raznolikost poljoprivrednog sektora, odnosno raznolikost kultiviranih usjeva.

2.3. Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) onečišćenje i uništavanje okoliša smatra velikim rizikom za zdravlje ljudi. ([5]) Čist, zdrav i održiv okoliš temeljno je ljudsko pravo. ([6]) Uključivanje prava na zdrav okoliš u zakonodavstvo EU-a ([7]) i razvoj pristupa temeljenog na načelu „jedno zdravlje" osiguralo bi održiviju budućnost sadašnjim i budućim generacijama.

2.4. Postaje jasno i da su određene zajednice i skupine ljudi u pojedinačnim državama i na međunarodnoj razini izložene neproporcionalnom riziku od gubitka bioraznolikosti i uništavanja okoliša, što ukazuje na potrebu za pravednom tranzicijom ([8]).

2.5. Globalni okvir za bioraznolikost iz Kunminga i Montreala iz 2022., poznat i kao Plan za bioraznolikost za život na zemlji (Plan za bioraznolikost) ([9]), donesen na 15. sastanku Konferencije stranaka Konvencije UN-a o biološkoj raznolikosti, povijesno je postignuće u borbi protiv gubitka bioraznolikosti. U njemu se na temelju provedbe ciljeva održivog razvoja utvrđuje put prema ostvarenju globalne vizije svijeta koji živi u skladu s prirodom do 2050. Glavni elementi Plana za bioraznolikost uključuju četiri cilja do 2050. i 23 cilja do 2030.

2.6. Međutim, razvoj događaja pokazuje da svijet ne ostvaruje rezultate u skladu s obećanjima, ([10]) a napredak EU-a zaostaje za ciljevima (npr. Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. ([11])). Glavni uzroci kontinuiranog gubitka biološke raznolikosti i dalje su klimatske promjene, gubitak staništa (zbog korištenja zemljišta za poljoprivredu i urbanizaciju), onečišćenje i prekomjerno iskorištavanje prirodnih resursa.

2.7. Tržišni mehanizmi sami po sebi ne osiguravaju javna dobra ili održivi globalni gospodarski sustav. Javna dobra zahtijevaju javno upravljanje i novac, a javna tijela trebaju ispravljati i usmjeravati tržišne mehanizme kako bi osigurala da oni dovode do socijalne dobrobiti.

2.8. Politike zaštite okoliša (zakonodavstvo, mjere, financiranje) zahtijevaju solidarnost i jaku međunarodnu suradnju. Unatoč napretku i uspjehu konvencija UN-a u pogledu postavljanja ciljeva, provedba je nedostatna jer nedostaje politički konsenzus o mjerama i raspodjeli tereta na svim institucijskim razinama ([12]). To ugrožava ekološku otpornost planeta i, ako se ne ispravi, stvorit će goleme socioekonomske poteškoće i neproporcionalno opteretiti mlade i buduće generacije, pogotovo na globalnom jugu.

([5]) *Estimating environmental health impacts* (Procjena utjecaja okoliša na zdravlje), SZO.

([6]) Rezolucija *The human right to a clean, healthy and sustainable environment* (Ljudsko pravo na čist, zdrav i održiv okoliš), Opća skupština UN-a.

([7]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Pravo na zdrav okoliš u Europskoj uniji, osobito u kontekstu rata u Ukrajini" (SL C 228, 29.6.2023., str. 10.), Informativno izvješće EGSO-a: Zaštita okoliša kao preduvjet za poštovanje temeljnih prava.

([8]) NAT/933 „Ususret zakonodavnom prijedlogu o pravednoj tranziciji i instrumentima politike EU-a koji jačaju socijalnu komponentu europskog zelenog plana" (u izradi), Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Unapređenje okvira politike EU-a za pravednu tranziciju: Koje su mjere potrebne?" (SL C, C/2024/1576, 5.3.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj).

([9]) *Biodiversity Plan for Life on Earth* (Plan za biološku raznolikost za život na zemlji).

([10]) Internetski alat za izvješćivanje Konvencije o biološkoj raznolikosti (CBD).

([11]) *EU Biodiversity Strategy Dashboard* (pregled pokazatelja strategije EU-a za biološku raznolikost).

([12]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Prijedlogu odluke Europskog parlamenta i Vijeća o Općem programu djelovanja Unije za okoliš do 2030. (SL C 123, 9.4.2021., str. 76.), Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. – Vraćanje prirode u naše živote (SL C 429, 11.12.2020., str. 259.), Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Konstruktivnija uloga civilnog društva u provedbi zakonodavstva o okolišu" (SL C 47, 11.2.2020., str. 50.), Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o provedbi zakonodavstva EU-a o okolišu: voda, otpad i kvaliteta zraka (SL C 110, 22.3.2019., str. 33.), Mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora o „Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Mjere EU-a za poboljšanje usklađenosti s propisima o okolišu i upravljanja okolišem" (SL C 283, 10.8.2018., str. 83.).

2.9. Političke napetosti i dezinformacije ([13]) u području klime i bioraznolikosti, eskalacija sukoba, migracije i sve viši troškovi života ugrožavaju ciljeve europskog zelenog plana, Plana za bioraznolikost, Pariškog sporazuma i Programa UN-a do 2030. Ti višedimenzionalni problemi razotkrili su krhkost našeg gospodarskog sustava, ali ujedno pružaju i priliku za transformaciju u smjeru ekonomije dobrobiti i novog diskursa za ljude i planet. ([14])

2.10. S obzirom na izbore za Europski parlament i novi saziv Komisije vrijeme je da bioraznolikost i provedba pravne stečevine u području zaštite okoliša postanu prioritet u svim politikama EU-a. Postoje dobri razlozi zbog kojih EU treba preuzeti odgovornost za globalnu bioraznolikost i postupno ukinuti djelovanje koje negativno utječe na ekosustave i zajednice u trećim zemljama, posebno na globalnom jugu.

2.11. Cilj je ovog samoinicijativnog mišljenja:

— osmisliti novi diskurs za ljude i planet, uz naglašavanje međusobne povezanosti otpornih ekosustava i blagostanja,

— izraditi sveobuhvatnu strategiju za bioraznolikost koja bi uključivala okolišnu, gospodarsku i socijalnu dimenziju i bila povezana s programima za klimu, okoliš i „jedno zdravlje", kao i sa sektorima koji najviše ovise o bioraznolikosti i utječu na nju,

— utvrditi potrebe i probleme tih sektora (uključujući poljoprivredu, šumarstvo, ribarstvo i biogospodarstvo) i predložiti rješenja kojima bi im se pomoglo da postignu europske i globalne ciljeve bioraznolikosti,

— predložiti donošenje konkretnih preporuka za novi program Komisije i 16. sastanak Konferencije stranaka Konvencije UN-a o biološkoj raznolikosti,

— povećati sinergije između konvencija UN-a o bioraznolikosti, klimi i dezertifikaciji (UN CBD, UNFCCC i UNCDD).

3. **Financiranje bioraznolikosti**

3.1. U globalnim procjenama naglašava se potreba za mobilizacijom znatnih financijskih sredstava za prilagodbu klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje te očuvanje, zaštitu i obnovu bioraznolikosti, osobito u kontekstu konvencija UNFCCC i UN CBD. ([15]) EGSO uviđa da javno financiranje nije dovoljno i naglašava da treba mobilizirati ulaganja iz privatnog sektora, potencijalno putem financijskih instrumenata kao što su ugljični krediti, zamjena duga za usluge bioraznolikosti i obveznice povezane s ciljevima održivog razvoja. Međutim, upozorava da treba strogo osigurati integritet tih instrumenata, a prijedloge za „tržišta biološke raznolikosti" podnositi nakon pažljivog razmatranja. EU bi na međunarodnim forumima poput Međunarodne konferencije o financiranju razvoja trebao promicati osnivanje globalnog povjerenstva kojim bi se osigurala transparentnost i integritet financiranja biološke raznolikosti.

3.2. S obzirom na očiti gubitak biološke bioraznolikosti uzrokovan klimatskim promjenama, EGSO poziva na postupno ukidanje subvencija za fosilna goriva, a istovremeno pozdravlja identificiranje „subvencija koje su štetne za okoliš" i poziva na nastavak takve prakse i njihovo postupno ukidanje kako bi se osiguralo da ulaganja u okviru zelene i pravedne tranzicije dovedu do neto dobiti za bioraznolikost i okoliš.

3.3. EGSO traži da Komisija na pravedan i neregresivan način potakne države članice na razvijanje, uvođenje i primjenu usklađenih, zelenih i održivih poreznih sustava utemeljenih na načelu „onečišćivač plaća". ([16]) To načelo trebalo bi se primjenjivati i na općine i druge lokalne ili regionalne vlasti, a sredstva dobivena na taj način mogla bi se namijeniti za sprečavanje onečišćenja.

([13]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora – Zaštita demokracije od dezinformacija (*SL C, C/2024/4052, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4052/oj*).

([14]) Mišljenje - Europski gospodarski i socijalni odbor - Projekt europskog zelenog i socijalnog plana temeljenog na ekonomiji dobrobiti (SL C, C/2024/6879, 28.11.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6879/oj), Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Održivo gospodarstvo kakvo trebamo" (SL C 106, 31.3.2020., str. 1.).

([15]) Mišljenje - Europski gospodarski i socijalni odbor - Financiranje borbe protiv klimatskih promjena: novi plan djelovanja za ostvarenje velikih klimatskih ambicija i ciljeva održivog razvoja (SL C, C/2024/6881, 28.11.2024., ELI: http://data.europa.eu/C/2024/6881/oj).

([16]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Konstruktivnija uloga civilnog društva u provedbi zakonodavstva o okolišu" (SL C 47, 11.2.2020., str. 50.).

3.4. EGSO je u nekoliko mišljenja ([17]) naveo da se ne može očekivati da će troškove zaštite bioraznolikosti snositi poljoprivrednici, ribari i vlasnici šuma. Naprotiv, pružanje javnih dobara i stvaranje vrijednosti za njih bi trebalo postati koristan izvor prihoda, primjerice kada bi se razvili ekološki poticaji. EGSO je kritizirao i manjak sredstava za poduzimanje mjera u okviru mreže Natura 2000 i pozvao na uspostavu europskog fonda za bioraznolikost. Komisija i države članice sada moraju poduzeti korake u vezi s tim preporukama.

3.5. EGSO ističe da bi javna financijska sredstva, uključujući ona iz višegodišnjeg financijskog okvira, prije svega trebalo iskoristiti za javna dobra i poziva na usklađivanje svih područja politike (zajednička poljoprivredna politika (ZPP), zajednička ribarstvena politika, energetika, promet, socijalne politike itd.), financiranja i subvencija koji utječu na zaštitu i obnovu bioraznolikosti. S tim u vezi, EGSO smatra da ZPP nakon 2027. mora pružiti stabilan dugoročni okvir politike usmjeren na održivu proizvodnju hrane i otvorenu stratešku autonomiju EU-a i ujedno štititi raznolikost usjeva i vrsta poljoprivrede u EU-u i njegove ekosustave. ([18])

4. Jačanje biološke raznolikosti i klimatskog djelovanja koje pozitivno utječe na prirodu. Što je poželjno, a što ne?

4.1. Klimatske promjene jedan su od glavnih uzroka gubitka biološke raznolikosti. Stoga je većina politika za borbu protiv klimatskih promjena korisna i za bioraznolikost. Međutim, neka tehnološka i digitalna rješenja za djelovanje u području klime (npr. umjetna inteligencija, nuklearna energija, hvatanje i sekvestracija ugljika) mogla bi naštetiti bioraznolikosti i okolišu i EU bi trebao poduzeti mjere predostrožnosti da se to ne dogodi.

4.2. EGSO u nastavku preporučuje korake za jačanje bioraznolikosti i klimatskih mjera koje pozitivno utječu na prirodu:

4.2.1. **Suradnja** među znanstvenicima u raznim područjima (uglavnom u području biološke raznolikosti i klime), ali i između oblikovatelja politika i dionika. EGSO poziva na održavanje novih radionica pod supokroviteljstvom Međuvladine znanstveno-političke platforme o bioraznolikosti i uslugama ekosustava i Međuvladinog panela o klimatskim promjenama (IPCC) kako bi se međunarodnoj zajednici pružile smjernice za poticanje te suradnje. ([19]) Poziva i na to da se u europskim misijama za klimu isprobavaju višedionička rješenja za biološku raznolikost (npr. prilagodba klimatskim promjenama i klimatski neutralni gradovi).

4.2.2. **Integracija** biološke raznolikosti u djelovanje u području klime i obrnuto. EGSO poziva Komisiju da na unutarnjoj i međunarodnoj razini osmisli integrirane politike za klimu i biološku raznolikost. Za to su potrebne **procjene učinka** klimatskih rješenja i mjera u području bioraznolikosti.

4.2.3. **Praćenje** provedbe direktiva o prirodi, Akta o obnovi prirode i poduzimanje daljnjih koraka u pogledu obećanja povezanih s Konvencijom UN-a o biološkoj raznolikosti.

4.2.4. **Rješenja koja se temelje na prirodi i ekosustavima** i istodobno bave klimatskim promjenama i gubitkom bioraznolikosti ([20]) (npr. zaštita prirodnih staništa, obnova ekosustava, šuma i močvarnih područja, održivo upravljanje zemljištem i održive poljoprivredne prakse), pružaju usluge ekosustava, smanjuju emisije stakleničkih plinova i poštuju prava i kulturu uključenog stanovništva, primjerice lokalnih zajednica i autohtonih naroda.

4.2.5. Integracija **kružnog gospodarstva**, koje osigurava okvir za transformativne promjene u smjeru održivog korištenja prirodnih resursa i ekonomije dobrobiti u kojoj se poštuju ograničenja našeg planeta. Kružni pristup donosi ekološku i socioekonomsku korist koja može postati čimbenik uspjeha u provedbi politika u području bioraznolikosti i klime.

([17]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Prijedlogu uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o obnovi prirode (SL C 140, 21.4.2023., str. 46.), Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. – Vraćanje prirode u naše živote (COM(2020) 380 final) (SL C 429, 11.12.2020., str. 259.).

([18]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Promicanje autonomne i održive proizvodnje hrane: strategije za zajedničku poljoprivrednu politiku nakon 2027." (SL C, C/2024/2099, 26.3.2024., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/2099/oj).

([19]) *Biodiversity and Climate Change workshop report* (Izvješće o radionici o biološkoj raznolikosti i klimatskim promjenama), IPBES i IPCC.

([20]) *IUCN Global Standard for Nature-based Solutions: first edition* (Globalni standard IUCN-a za prirodna rješenja: prvo izdanje), IUCN.

4.2.6. **Osviještenost javnosti i obrazovanje** za sve o međusobnoj povezanosti biološke raznolikosti, klimatskih promjena, stabilnosti ekosustava i dobrobiti ljudi, i to pogotovo među tvorcima politika, mladima i u poduzećima.

4.2.7. **Poticajni mehanizmi** za promicanje okolišno prihvatljivih praksi i odvraćanje od aktivnosti koje štete biološkoj raznolikosti i okolišu trebali bi uključivati programe plaćanja za usluge ekosustava (npr. za poljoprivrednike, šumare i ribare), doprinose prirode ljudima ([21]) i programe ekološkog certificiranja. Usto bi, kao krajnju mjeru, trebalo razmotriti uvođenje sustava ekološke kompenzacije utemeljenog na jasnim kriterijima. Na primjer, građevinski projekti koji su štetni za prirodu mogli bi se kompenzirati na neki drugi način, a trebalo bi razmotriti i stvaranje zajedničkog tržišta za ekološke kompenzacije.

4.2.8. **Međunarodna socijalna i zelena diplomacija** za financiranje i razmjenu znanja usmjerena na globalni jug i autohtone narode trebala bi pridonijeti internom djelovanju EU-a i povećati sinergiju između konferencija stranaka konvencija UN CBD, UNFCCC i UNCDD.

4.3. EGSO predlaže i da se imenuje povjerenik za buduće generacije koji bi bio zadužen za promicanje dugoročnog, cjelovitog i sistemskog načina razmišljanja, koje se temelji ne samo na BDP-u već i na pokazateljima dobrobiti i bioraznolikosti, koje postavlja u središte.

5. Izgradnja pozitivnog diskursa o biološkoj raznolikosti posredstvom snažnog sudjelovanja civilnog društva

5.1. Međugeneracijski aspekt bioraznolikosti i politika zaštite okoliša moraju se odražavati u snažnom i konstruktivnom angažmanu mladih u svim fazama postupaka donošenja odluka, od utvrđivanja programa i izrade zakonodavnih prijedloga do provedbe, praćenja i daljnjih mjera ([22]) kako bi se u obzir uzeo i učinak politika na buduće generacije ([23]).

5.2. Sudjelovanje civilnog društva u upravljanju bioraznolikošću ključno je za postizanje ciljeva bioraznolikosti i uvažavanje potreba i bojazni svih sektora, uključujući poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo. EGSO predlaže da se to sudjelovanje strukturira na lokalnoj, europskoj, međunarodnoj i međusektorskoj razini na načine navedene u nastavku:

5.2.1. na lokalnoj i nacionalnoj razini:

— uključivanjem biološke raznolikosti i ekologije u cjeloživotno učenje i nacionalne obrazovne sustave jer je to od ključne važnosti za izgradnju pozitivnog stava prema biološkoj raznolikosti. ([24]) Države članice trebale bi osigurati pristup nacionalnim parkovima i prirodnim područjima, kao i programe podizanja svijesti o njima, radi poticanja boljeg upravljanja i iskorištavanja prednosti koje donosi približavanje ljudi prirodi. Treba podupirati edukativne programe kao što su oni koje organiziraju IUCN i Federacija EUROPARC ([25]),

— organiziranjem lokalnih radionica o bioraznolikosti s predstavnicima organizacija civilnog društva, lokalnih zajednica, mladih, autohtonih naroda, akademske zajednice, financijskog sektora i drugih relevantnih sektora poput poljoprivrede, šumarstva i ribarstva,

— olakšavanjem postupaka participativnog donošenja odluka, što se može postići uključivanjem dionika u razvoj, provedbu i praćenje lokalnih mjera za očuvanje bioraznolikosti,

— podupiranjem inicijativa na lokalnoj razini i projekata očuvanja u zajednici kojima se lokalne zajednice osnažuju za preuzimanje odgovornosti i upravljanje u području očuvanja biološke raznolikosti i u okviru kojih se testiraju novi poslovni modeli za zaštitu biološke raznolikosti (npr. ekoturizam, ekološka i regenerativna poljoprivreda itd.),

([21]) *Nature's Contributions to People (NCP)* (Doprinos prirode ljudima), IPBES.
([22]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Ususret strukturiranom angažmanu mladih u području klime i održivosti u postupku donošenja odluka EU-a" (SL C 429, 11.12.2020., str. 44.).
([23]) Test utjecaja politika EU-a na mlade, *Fit for Future Generations*.
([24]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Osnaživanje mladih radi postizanja održivog razvoja putem obrazovanja" (SL C 100, 16.3.2023., str. 38.).
([25]) Federacija EUROPARC.

5.2.2. na razini EU-a:

— većom zastupljenošću organizacija civilnog društva i autohtonih naroda u postupcima oblikovanja politika EU-a u području bioraznolikosti, što se može postići njihovim konstruktivnim sudjelovanjem u mehanizmima savjetovanja, savjetodavnim tijelima i dijalozima među dionicima,

— organiziranjem radionica poput onih navedenih u točki 5. i sistematizacijom višedioničkih partnerstava za suradnju između civilnog društva, vladinih agencija, istraživačkih institucija i poduzeća radi djelotvorne provedbe mjera očuvanja bioraznolikosti;

5.2.3. na međunarodnoj razini:

— zalaganjem za bolje uključivanje predstavnika civilnog društva u međunarodne forume za upravljanje bioraznolikošću, uključujući konferencije stranaka konvencija UN CBD, UN CMS ([26]), UNFCCC i UNCDD;

— intenziviranjem uloge nevladinih organizacija, organizacija mladih i autohtonih naroda i drugih dionika civilnog društva u oblikovanju globalnih politika i sporazuma u području bioraznolikosti, kao što je Plan za bioraznolikost,

— olakšavanjem razmjene znanja i suradnje među organizacijama civilnog društva u raznim zemljama i regijama radi promicanja najboljih praksi u očuvanju bioraznolikosti i organiziranjem radionica opisanih u točki 5. koje uključuju te prakse;

5.2.4. na međusektorskoj razini:

— poticanjem dijaloga i suradnje među organizacijama civilnog društva, znanstvenicima i sektorima kao što su poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo kako bi se došlo do rješenja koja koriste svima,

— podupiranjem istraživačkih i inovacijskih inicijativa u okviru kojih se istražuju održive prakse i rješenja koja pozitivno utječu na prirodu kako bi se u tim sektorima podržali izvori sredstava za život koji donose pravedne prihode i pritom postigli što pozitivniji učinci za klimu,

— povećanjem financijskih potpora i intenzivnijom izgradnjom kapaciteta za civilno društvo i organizacije mladih koje se bave bioraznolikošću, uključujući one koje se bave potporama održivoj poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu i one koje rade u sporovima od javnog interesa za pitanja okoliša, s naglaskom na onima na globalnom jugu,

— konsolidacijom socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja za zaštitu biološke raznolikosti i jasnim uključivanjem socijalnih partnera.

5.3. Usto, EGSO podržava i osnivanje stalne globalne skupštine za građane, u skladu s prijedlogom zaklade Iswe i uz potporu Ujedinjenih naroda, čije će se uspostavljanje najaviti na sastanku na vrhu o budućnosti (engl. *Summit of the Future*) u rujnu 2024. ([27]) EGSO također smatra da bi se ta skupština trebala baviti pitanjima navedenima u ovom mišljenju, no ističe da to rješenje ne bi u dovoljnoj mjeri osiguralo adekvatnu zastupljenost dionika u donošenju odluka.

5.4. EGSO se zalaže za to da države članice osiguraju pravilno ostvarivanje okolišnih prava iz Aarhuške konvencije, kao i za odgovarajuću izgradnju kapaciteta civilnog društva kako bi ih ono znalo iskoristiti. ([28]) Podržava i to da se priroda zaštiti pravnim putem, na primjer da se, u skladu sa smjernicama civilnog društva, osiguraju prava prirode i pravo na zdrav okoliš ([29]).

5.5. Intenzivnije sudjelovanje civilnog društva najbolji je način da se uvaže potrebe i bojazni svih sektora kako bismo uspostavili pozitivan diskurs o biološkoj raznolikosti, na svim razinama ostvarili svoje ciljeve i uspješno riješili to izuzetno složeno pitanje.

([26]) Konvencija UN-a o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja.

([27]) *Global and permanent citizens' assembly* (Globalna i stalna skupština građana), Zaklada UN-a.

([28]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Prijedlogu uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1367/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. rujna 2006. o primjeni odredaba Aarhuške konvencije o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša na institucije i tijela Zajednice (COM(2020) 642 final – 2020/0289 (COD)) (SL C 123, 9.4.2021., str. 66.).

([29]) Studija *Towards an EU Charter of the Fundamental Rights of Nature* (Ususret Povelji EU-a o temeljnim pravima prirode), EGSO.

5.6. U tom pogledu i u skladu s nedavnim izvješćem ([30]) izvjestitelja UN-a o borcima za zaštitu okoliša, EGSO prepoznaje rizike kojima su oni izloženi i poziva države članice da poštuju njihova prava (slobodu izražavanja, mirno okupljanje i udruživanje itd.) i pozabave se temeljnim uzrocima gubitka biološke raznolikosti.

Bruxelles, 19. rujna 2024.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Oliver RÖPKE

([30]) *State repression of environmental protest and civil disobedience: a major threat to human rights and democracy* („Državna represija protesta za zaštitu okoliša i građanskog neposluha: velika prijetnja ljudskim pravima i demokraciji"), Michel Forst, posebni izvjestitelj UN-a za borce za zaštitu okoliša na temelju Aarhuške konvencije.